

• ANALİZ

Tehdit Çarpanı Olarak İklim: Devlet Dışı Silahlı Aktörler Krizden Nasıl Yararlanıyor?

Çağla Vural, Tunç Demirtaş

TEHDİT ÇARPANI OLARAK İKLİM: Devlet Dışı Silahlı Aktörler Krizden Nasıl Yararlanıyor?

ÇAĞLA VURAL
TUNÇ DEMİRTAŞ

COPYRIGHT © 2026

Bu yayının tüm hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Bu yayındaki fikirler tamamen yazarına aittir ve SETA Vakfı'nın yayının politikasını yansıtmayabilir.

ISBN: 978-625-5703-87-3

Editörya: Ebrar Üzümcü, Berrin Afacan, Mustafa Said İşeri
Mizanpaj: Said Demirtaş

SETA | SİYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90
www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı No: 41-43
Eyüpsultan 34050 İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite 410
Washington D.C., 20036 USA
Tel: 202 223 98 85 | Faks: 202 223 60 99
www.setadc.org | info@setadc.org | @setadc

SETA | Berlin

Kronenstrasse 1, 10117 Berlin GERMANY
berlin@setav.org

SETA | Brüksel

Avenue des Arts 6, 1000 Bruxelles BELGIUM
Tel: +32 2 313 39 41

İÇİNDEKİLER

ÖZET | 7

GİRİŞ | 9

İKLİM KRİZİ VE SİLAHLI GRUPLAR: LİTERATÜR NE SÖYLÜYOR? | 11

ÇAKIŞAN AÇIKLAR VE AKTÖRÜN AMACI | 13

ÜÇ BÖLGE, ÜÇ AKTÖR | 14

SONUÇ VE ÖNERİLER | 22

Bu analiz iklim krizinin devlet dışı silahlı aktörlere sunduğu fırsatları, bu fırsatların ne zaman büyüdüğünü ve aynı fırsatın farklı aktörler tarafından neden farklı biçimlerde kullanıldığını Somali, Kuzey Üçgeni ve Senegal örnekleri üzerinden incelemektedir.

ÖZET

İklim krizi terörün ve organize suçun doğrudan nedeni değildir. Bununla birlikte kuraklık, sel ve kasırga gibi iklim kaynaklı baskılar silahlı gruplara yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatların hangi yollardan ortaya çıktığı literatürde büyük ölçüde açıklanmıştır. Bu analiz ise bu fırsatların ne zaman büyüdüğünü ve aynı fırsatın farklı devlet dışı silahlı aktörler tarafından neden farklı biçimlerde kullanıldığını Somali, Kuzey Üçgeni (El Salvador, Guatemala ve Honduras) ve Senegal örnekleri üzerinden incelemektedir.

Analizin ilk tespitine göre iklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı aynı döneme denk geldiğinde risk en yükseğe çıkmaktadır. Bir diğer tespite göre bu pencerede silahlı aktörün amacı, iklim baskısından nasıl yararlanacağını belirlemektedir. Somali’de mevcut yönetimi ortadan kaldırıp şeriata dayalı bir yönetim kurmak isteyen Şebab terör örgütü kuraklık dönemlerinde yardımı ve hizmeti ele geçirmeye ve vergi toplamaya yönelmekte, ülkede 2026’nın son aylarında üç açık yeniden aynı döneme denk gelmektedir. Kuzey Üçgeni’nde kazanç ve yerel denetim peşindeki çeteler, 2020’deki kasırgaların ardından Honduras’ta yardımın topluluklara ulaşmasını engellemiş, evine dönenlerden haraç almış ve denetimlerini sıkılaştırmıştır. Sahel’de genişleme aşamasındaki Cemaat Nusret el-İslam vel-Müslimin (Jama’at Nusrat al-Islam wal-Muslimin, JNIM) ise Mali’nin batısında ticaret yollarını ve maden bölgelerini hedef almakta, bu baskı Senegal ekonomisine de yansımaktadır. Senegal’de iklim baskısı bulunmakla birlikte güvenlik ve yardım açıkları henüz açılmamıştır ve önleme için zaman vardır.

Bu analizde dört öneri sunulmaktadır:

- Birincisi erken uyarı araçlarının kuraklık ve sel tahminlerini silahlı grupların faaliyetleri, güvenlik güçlerinin varlığı ve yardım finansmanı ile birlikte izlemesidir. Böylece açıkların ne zaman çakışacağı öngörülebilir.
- İkincisi güvenlik ve yardıma ilişkin kararların birlikte ele alınmasıdır. Somali’de Afrika Birliği misyonunun geleceği ve insani yardım finansmanının, kıtlık riskinin sürdüğü dönemde aynı takvim içinde değerlendirilmesi yerinde olacaktır.
- Üçüncüsü yanıtların aktörün amacına göre farklılaşmasıdır. Şeriata dayalı yönetim kurmak isteyen terör örgütüne karşı devletin görünür hizmeti, çetelere karşı yardımın ve evine dönenlerin korunması, genişleyen terör örgütüne karşı da ticaret yolları ve sınır bölgelerinin korunması öne çıkmaktadır.
- Dördüncüsü Senegal gibi pencerenin henüz açılmadığı yerlerde önleyici adımların atılmasıdır.

GİRİŞ

İklim krizi uzun süre bir çevre ve kalkınma sorunu olarak ele alınmıştır. 2000-2010 döneminin ikinci yarısından itibaren ise uluslararası güvenlik gündemine de girmiştir. Kuraklık, sel ve kasırga gibi iklim kaynaklı afetler geçim kaynaklarını aşındırmakta ve insanları yerinden etmektedir. Tabiatıyla bu afetlerin etkisi toplumların ve devletlerin durumuna göre değişmektedir. Devlet otoritesinin zayıf olduğu ve silahlı grupların faaliyet gösterdiği bölgelerde iklim baskısı mevcut sorunları ağırlaştırabilmektedir. Silahlı gruplar bu bölgelerde krizin meydana getirdiği fırsatlardan yararlanabilmektedir.

Somali bu durumun bugün en açık görüldüğü ülkelerden biridir. Şebab terör örgütü Şubat 2025'te başlattığı karşı saldırıyla Orta Şabelle'de 2022'den bu yana kaybettiği toprakların çoğunu Mayıs ortasına kadar geri almıştır.¹ Bu ülkede Bütünleşik Gıda Güvenliği Aşama Sınıflandırması'nın (Integrated Food Security Phase Classification, IPC) 23 Eylül 2026'da yayımlanan analizi, Ekim-Aralık 2026 döneminde yaklaşık 5,4 milyon kişinin kriz düzeyinde ya da daha ağır bir açlıkla karşılaşacağını öngörmüştür. Analiz, El Nino'nun beklenenden daha ağır sel ve yerinden edilmeye yol açacağı en kötü olası senaryoda Bay bölgesindeki Baidoa'da yerinden edilmiş kişiler için kıtlık riski tespit etmiştir.² Kıtlık Erken Uyarı Sistemleri Ağı (Famine Early Warning Systems Network, FEWS NET) da Eylül 2026'da

1 Daisy Muibu ve Yayedior Mbengue, "Somalia at a Crossroads: Resurgent Insurgents, Fragmented Politics, and the Uncertain Future of AUSSOM", *CTC Sentinel* 18, sayı 5 (Mayıs 2025): 3.

2 *IPC Acute Food Insecurity and Acute Malnutrition Analysis July-December 2026*, IPC, 23 Eylül 2026, 3, 10, erişim 18 Ekim 2026, https://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/ipcinfo/docs/IPC_Somalia_Acute_Food_Insecurity_Malnutrition_Jul-Dec2026_Report.pdf.

İklim krizi, terörü ve organize suçu besliyor mu? Bu analizin cevabı ölçülüdür: İklim değişikliği, var olan terörü ve çatışmayı büyütmede, hızlandırmakta ve yaymaktadır.

Güney Somali için Ekim 2026-Ocak 2027 döneminde gerçekçi bir kıtlık riski gördüğünü bildirmiş ve gıda yardımının önceki aylara kıyasla belirgin biçimde azalarak Eylül-Kasım arasında ülke genelinde ayda ortalama 125 bin kişiye ulaşmasını beklediğini açıklamıştır.³ Şebab'a karşı mücadeleyi destekleyen Afrika Birliği misyonunun görev süresi ise 31 Aralık 2026'da dolmaktadır.⁴ Kısacası Somali'de iklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı yeniden aynı dönemde meydana gelmiştir.

Bu tablo akla şu soruyu getirmektedir: İklim krizi, terörü ve organize suçu besliyor mu? Bu analizin cevabı ölçülüdür: İklim değişikliği, var olan terörü ve çatışmayı büyütmede, hızlandırmakta ve yaymaktadır. Elbette kuraklık bir köylüyü kendiliğinden silahlı bir örgüte girmeye zorlamamaktadır. Ancak hasadını kaybeden, devletin ulaşamadığı ve başka bir geçim yolu bulamayan bir genç için örgütün sunduğu ücret, yiyecek ve koruma bir seçenek haline gelebilir. Aynı kuraklık, devletin yardım ulaştıramadığı bir köyde silahlı bir grubun kendini tek hizmet sağlayıcı olarak sunmasına da imkan verebilir.

İklim baskısının silahlı gruplara hangi yollardan fırsat sunduğu literatürde büyük ölçüde ortaya koyulmuştur. Bu analiz, bu fırsatların ne zaman en büyük hale geldiği ve aynı fırsatın farklı “devlet dışı silahlı aktörler” (*non-state armed actors*) tarafından neden farklı biçimlerde kullanıldığı sorularına odaklanmaktadır. Bu ifade analizde terör örgütlerini ve organize suç gruplarını birlikte kapsamaktadır. Analizin cevabı iki tespitten oluşmaktadır. İklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı aynı döneme denk geldiğinde risk en yükseğe çıkmaktadır. Bu pencerede silahlı aktörün amacı ise iklim baskısından nasıl yararlanacağını belirlemektir.

Bu çerçevede analizin ilk bölümünde tehdit çarpanı kavramı ve iklim ile silahlı gruplar arasındaki ilişkiye dair literatür ele alınmaktadır. İkinci bölümde açıkların çakışması ve aktörün amacı üzerine kurulan çerçeve açıklanmaktadır. Üçüncü bölümde bu çerçeve, mevcut yönetimi ortadan kaldırıp şeriata dayalı bir yönetim kurmak isteyen terör örgütü Şebab, kazanç ve yerel denetim peşindeki Kuzey Üçgeni çeteleri ve genişleme aşamasındaki JNIM örnekleri üzerinden sınanmaktadır. Son bölümde bulgular toparlanmakta ve ilgili kurumlara yönelik politika önerileri sunulmaktadır.

3 “Risk of Famine (IPC Phase 5) Persists in Southern Somalia Ahead of October Deyr Rains”, FEWS NET, (Eylül 2026), erişim 10 Ekim 2026, <https://fews.net/east-africa/somalia/key-message-update/september-2026>.

4 “AUSSOM Welcomes the UN Security Council’s Renewal of Its Mandate”, AUSSOM, 24 Aralık 2025, erişim 10 Ekim 2026, <https://au-ssom.org/aussom-welcomes-the-un-security-councils-renewal-of-its-mandate>.

İKLİM KRİZİ VE SİLAHLI GRUPLAR: LİTERATÜR NE SÖYLÜYOR?

İklim krizinin güvenlik üzerindeki etkisini anlatmak için en sık başvuru kavramı “tehdit çarpanı”dır (*threat multiplier*). ABD merkezli araştırma kuruluşu CNA’nın emekli general ve amirallerden oluşan Askeri Danışma Kurulu, 2007’de yayımladığı raporda iklim değişikliğinin dünyanın en istikrarsız bölgelerinin bazılarında istikrarsızlığı çoğaltan bir tehdit çarpanı olduğunu belirtmiştir.⁵ Avrupa Birliği (AB) yüksek temsilcisi ile Avrupa Komisyonunun 2008’de Avrupa Konseyine sunduğu belgede de iklim değişikliği mevcut eğilimleri, gerilimleri ve istikrarsızlığı ağırlaştıran bir tehdit çarpanı olarak tanımlanmış, zaten kırılgan ve çatışmaya yatkın devletlerin ve bölgelerin kaldıramayacakları ölçüde yükünü artırabileceği vurgulanmıştır.⁶ Yine Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Ban Ki-moon’un 2009’da Genel Kurula sunduğu raporda iklim değişikliğinin çoğu zaman tehditleri ağırlaştıran bir tehdit çarpanı olarak görüldüğü belirtilmiş ve bu etkiyi hafifletecek koşul ve politikalar ele alınmıştır.⁷ Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ise Haziran 2021’de yayımladığı İklim Değişikliği ve Güvenlik Eylem Planı’nda iklim değişikliğini müttefiklerin güvenliğini etkileyen bir tehdit çarpanı olarak nitelemiştir.⁸ BM Genel Sekreteri António Guterres de Aralık 2021’de BM Güvenlik Konseyindeki (BMGK) konuşmasında iklim değişikliğinin istikrarsızlık, çatışma ve terör üzerinde çarpan etkisi oluşturduğunu söylemiştir.⁹

Kavramın neden “çarpan” sözcüğüyle kurulduğu ise iklim değişikliğinin hangi anlamda tehdit sayılmadığına bakıldığında anlaşılmaktadır. Tehdit olumsuz etki, niyet, kabiliyet, görelilik ve süreç halinde gelişme olmak üzere beş boyutla tanımlanabilir. İklim değişikliği bu boyutlardan olumsuz etki, görelilik ve süreç halinde gelişme boyutlarını taşımaktadır. Sağlık, geçim kaynakları ve toplumsal istikrarı olumsuz etkilemekte, etkisi toplumların kırılganlığına göre değişmekte ve zaman içinde gelişerek sürmektedir. Bununla birlikte arkasında zarar vermeyi amaçlayan bilinçli bir aktör bulunmamaktadır. Niyetin bulunmadığı durumlarda “tehlike” kavramı kullanılmaktadır. Bu nedenle iklim değişikliği, var olan gerilimleri ve kırılganlıkları ağırlaştıran bir tehdit çarpanı olarak ele

5 CNA Military Advisory Board, *National Security and the Threat of Climate Change*, The CNA Corporation, (2007), 6-7, erişim 10 Ekim 2026, [https://www.cna.org/reports/2007/national%20security%20and%20the%20threat%20of%20climate%20change%20\(1\).pdf](https://www.cna.org/reports/2007/national%20security%20and%20the%20threat%20of%20climate%20change%20(1).pdf).

6 *Climate Change and International Security: Paper from the High Representative and the European Commission to the European Council*, Avrupa Komisyonu, (2008), 4, erişim 10 Ekim 2026, https://www.consilium.europa.eu/media/30862/en_clim_change_low.pdf.

7 “Climate Change and Its Possible Security Implications: Report of the Secretary-General, A/64/350”, BM Genel Kurulu, 11 Eylül 2009, 2, 6, erişim 10 Ekim 2026, <https://undocs.org/A/64/350>.

8 “NATO Climate Change and Security Action Plan”, NATO, 14 Haziran 2021, erişim 10 Ekim 2026, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_185174.htm.

9 “People, Countries Impacted by Climate Change Also Vulnerable to Terrorist Recruitment, Violence, Speakers Tell Security Council in Open Debate, SC/14728”, Birleşmiş Milletler, 9 Aralık 2021, erişim 9 Ekim 2026, <https://press.un.org/en/2021/sc14728.doc.htm>.

İklim krizinin güvenlik üzerindeki etkisini anlatmak için en sık başvurulan kavram “tehdit çarpanı”dır (*threat multiplier*).

alınmaktadır.¹⁰ Bilimsel değerlendirmeler de bu ölçülü yaklaşımı desteklemektedir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC) Altıncı Değerlendirme Raporu’nun İkinci Çalışma Grubu katkısına göre ülke içindeki mevcut şiddetli çatışmaların baskın etkenleri iklim dışı etkenlerdir. Bazı bölgelerde aşırı hava ve iklim olaylarının bu çatışmaların süresi, şiddeti ya da sıklığı üzerinde küçük ve olumsuz bir etkisi olmuşsa da istatistiksel ilişki zayıf kalmıştır (orta güven, *medium confidence*).¹¹ Rapor, diğer sosyoekonomik etkenlerle karşılaştırıldığında iklimin çatışma üzerindeki etkisini görece zayıf bulmakta (yüksek güven, *high confidence*) ve yakın vadede şiddetli çatışmaları iklim değişikliğinden çok sosyoekonomik koşulların ve yönetişimin belirleyeceğini değerlendirmektedir (orta güven).¹²

İklim baskısının silahlı gruplara hangi yollardan fırsat sunduğu da büyük ölçüde ortaya koyulmuştur. Nett ve Rüttinger iki ana mekanizma tanımlamaktadır. İklim değişikliği kırılabilirliği artırarak silahlı grupların devletin denetimi dışındaki alanlarda faaliyet göstermesini kolaylaştırmakta ve geçim kaynaklarını aşındırarak insanları örgütlerin üye toplama çabalarına daha açık hale getirmektedir. Yazarlar ayrıca silahlı grupların doğal kaynakları giderek bir savaş silahı olarak kullandığını ve zaman zaman devletin bıraktığı boşluğu temel hizmetler sunarak doldurmaya çalıştığını belirtmektedir.¹³

Romm da iklim ile terör arasındaki ilişkiyi geçim koşullarının kötüleşmesi, göç ve hareketlilik, seçkinlerin istismarı ile kaynakların kötü yönetimi ve şiddet içeren devlet dışı aktörlerin taktik hesapları üzerinden açıklamaktadır. Ona göre iklim değişikliği ile terör faaliyetleri arasında doğrudan bir nedensellik bağı açık değildir. Ancak iklim değişikliği terörü destekleyen koşulların oluşmasına yardım eden dolaylı bir etkidir.¹⁴ Tunca ve Oğultürk ise ilişkinin çift yönlü olduğunu, terör faaliyetlerinin de çevreye zarar verdiğini ve toprak, su gibi kaynakların giderek bir baskı aracına dönüştüğünü vurgulamaktadır.¹⁵ Saha araştırmaları da geçim kaygısının ağırlığını göstermektedir. BM Kalkınma Programının (UNDP) Afrika’da örgütlere katılanlarla yaptığı görüşmelere

10 Katie Woodward vd., “Climate Change, Climate Security and Conflict”, *Climate Change and Terrorism: NATO COE-DAT Research Project*, ed. Elif Çolakoğlu (Ankara: Centre of Excellence Defence Against Terrorism, 2025), 55-56.

11 “Summary for Policymakers”, *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, ed. H. O. Pörtner vd. (Cambridge ve New York: Cambridge University Press, 2022), SPM.B.1.7.

12 “Summary for Policymakers”, SPM.B.4.7 ve SPM.B.3.1.

13 Katharina Nett ve Lukas Rüttinger, *Insurgency, Terrorism and Organised Crime in a Warming Climate: Analysing the Links Between Climate Change and Non-State Armed Groups* (Berlin: adelphi, Ekim 2016), III-IV.

14 Madeline Romm, *A Climate of Terror? Climate Change as an Indirect Contributor to Terrorism*, Rapid Review 1 (College Park: START, University of Maryland, Mayıs 2022), 1.

15 Hakan Ömer Tunca ve Mehmet Cem Oğultürk, “Climate Terror as a Tool of Geostrategic Competition”, *Climate Change and Terrorism: NATO COE-DAT Research Project*, ed. Elif Çolakoğlu (Ankara: Centre of Excellence Defence Against Terrorism, 2025), 87-90.

göre gönüllü olarak katılanların dörtte biri iş imkanını başlıca neden olarak göstermiştir.¹⁶

Bununla birlikte literatür, iklim şokunun her zaman silahlı grupları güçlendirmedikçe de göstermektedir. Walch'ın Filipinler'deki iki tayfun üzerine yaptığı saha araştırması, afetlerin ardından isyancı gruba katılımı ani bir artış yaşandığına dair bir kanıt bulunmadığını aksine örgütün geçici olarak zayıfladığını ortaya koymaktadır. Walch bunu afetin örgütün kaynaklarını da daraltmasına, devletin ve uluslararası kuruluşların ise afetten sonra bölgede daha fazla görünür olmasına bağlamaktadır.¹⁷ Bu bulgu iklim şokunun silahlı gruplara fırsat mı yoksa yük mü olacağının, şokun ardından devletin ve yardımın sahada olup olmamasına bağlı olduğunu düşündürdüğü için önemlidir. Görüldüğü üzere literatür iklim baskısının hangi yollardan işlediğini büyük ölçüde açıklamıştır. Daha az yanıtlanan soru ise bu yolların ne zaman açıldığı ve aynı fırsatın farklı aktörlerce neden farklı biçimlerde kullanıldığıdır.

ÇAKIŞAN AÇIKLAR VE AKTÖRÜN AMACI

Bu analizin çerçevesi iki tespiti dayanmakta ve bunlardan ilki zamanlamayla ilgilidir. İklim baskısı silahlı gruplara en büyük fırsatı, üç açığın aynı döneme denk geldiği pencerelerde sunmaktadır. İlki kuraklık, sel ya da kasırga gibi bir iklim şokunun yol açtığı geçim açığıdır. İkincisi devletin ya da onu destekleyen uluslararası gücün sahada zayıfladığı güvenlik açığıdır. Üçüncüsü de insani yardımın ve temel hizmetlerin yetersiz kaldığı yardım açığıdır. Tabiatıyla iklim şoku tek başına bu pencereyi açmamaktadır. Guterres'in belirttiği gibi iklim kaynaklı aksaklıklar kurumların kamu hizmeti sunmasını engellediğinde şikayetler ve yönetime duyulan güvensizlik artmaktadır.¹⁸ Nett ve Rüttinger de afet riskinin azaltılmasının silahlı grupların devletin zayıflığını istismar etmesini önleyebileceğini belirtmektedir.¹⁹ Walch'ın bulgusu ise bunun öbür yüzünü göstermektedir. Afetten sonra devlet ve yardım sahada olduğunda iklim şoku silahlı gruplar için bir yüke dönüşebilmektedir. Dolayısıyla belirleyici olan, güvenlik ve yardım açıklarının şokla aynı anda açılıp açılmadığıdır.

İkinci tespit aktörle ilgilidir. Aynı pencere, amaçları farklı olan silahlı aktörler tarafından farklı biçimlerde kullanılmaktadır. Bu analiz üç aktör tipini ayırmaktadır. İlki Şebab gibi mevcut yönetimi ortadan kaldırarak şeriata dayalı bir yönetim kurmak isteyen terör örgütleridir. Bu örgütler için iklim şoku, kendilerini devletin

16 "Journey to Extremism in Africa: Pathways to Recruitment and Disengagement", UNDP, (2023), 16-17, erişim 10 Ekim 2026, https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-02/JOURNEY%20TO%20EXTREMISM%20IN%20AFRICA%20PATHWAYS%20TO%20RECRUITMENT%20AND%20DISENGAGEMENT_2023.pdf.

17 Colin Walch, "Weakened by the Storm: Rebel Group Recruitment in the Wake of Natural Disasters in the Philippines", *Journal of Peace Research* 55, sayı 3 (2018): 336.

18 "People, Countries Impacted by Climate Change Also Vulnerable to Terrorist Recruitment".

19 Nett ve Rüttinger, *Insurgency, Terrorism and Organised Crime in a Warming Climate*, V.

yerine yardım ve hizmet sunan bir otorite olarak göstermenin ve vergi toplamının bir fırsattır. İkincisi Kuzey Üçgeni'ndeki MS-13 (Mara Salvatrucha) ve Barrio 18 gibi kazanç ve yerel denetim peşindeki suç örgütleridir. Bu örgütlerin başlıca hedefi haraç yoluyla düzenli gelir elde etmektir. Afet bu örgütler için haracı artırma, hareketi kısıtlama ve yeni üye bulmanın bir fırsattır. Üçüncüsü Senegal sınırındaki JNIM örneğinde olduğu gibi genişleme aşamasındaki terör örgütleridir. Bu örgütler yeni bir bölgeye girerken önce ekonomik damarları, ticaret yollarını ve maden bölgelerini hedef almaktadır. Bu ayrımın sınırları kesin değildir ve aynı örgüt farklı bölgelerde farklı amaçlar taşıyabilir. Öyle ki Sahel'de devletin ulaşamadığı kırsal alanlarda terör örgütleri toprak ve su anlaşmazlıklarında hakemlik yapmakta ve paralel bir yönetim gibi davranmaktadır. Mali'de JNIM'in öncül gruplarından Katiba Macina meralara erişimin kurallarını kendisi koymaktadır.²⁰ Senegal sınırında ise JNIM daha çok ekonomik baskıya dayanmaktadır.

Hukuki tanımlamalar da bu farkı kısmen yansıtmaktadır. El Salvador Yüksek Mahkemesi 24 Ağustos 2015'te MS-13 ve Barrio 18'i, halkın temel haklarını ihlal eden ya da devlet iktidarını ele geçirmeye çalışan diğer suç örgütleriyle birlikte terör örgütü ilan etmiştir.²¹ ABD de MS-13'ü 20 Şubat 2025'te ve Barrio 18'i 24 Eylül 2025'te yabancı terör örgütü listesine almıştır.²² Söz konusu grupların hukuki statüsünün tartışılması bu analizin kapsamı dışındadır. Hangi güvenliğin korunduğu sorusu da çerçevenin bir parçasıdır. Güvenlik yaklaşımları başvuru nesnesi olarak devleti, uluslararası toplumu, insanı ya da ekosistemi esas alabilir.²³ Bu analiz, iklim baskısıyla silahlı gruplar arasında kalan toplulukların ve bu toplulukları korumakla yükümlü devletlerin güvenliğine odaklanmaktadır.

ÜÇ BÖLGE, ÜÇ AKTÖR

SOMALİ: ŞERİATA DAYALI YÖNETİM PEŞİNDEKİ TERÖR ÖRGÜTÜ VE TEKRARLAYAN PENCERELER

Somalî'de merkezi hükümet Ocak 1991'de çökmüştür.²⁴ İslam Mahkemeleri Birliği daha sonra Mogadişu çevresinde geniş bir alanı denetimi altına almış ancak

20 Tunç Demirtaş ve Abdullatif Hüseyin Mazi, "Climate Change and Security Dynamics in the Sahel", SETA, 12 Mayıs 2026, erişim 9 Ekim 2026, <https://www.setav.org/en/climate-change-and-security-dynamics-in-the-sahel>; Katiba Macina'nın JNIM'in öncül gruplarından olduğuna ilişkin bkz. *Global Terrorism Index 2026: Measuring the Impact of Terrorism* (Sidney: Institute for Economics & Peace, Mart 2026), 55.

21 Arron Daugherty, "El Salvador Supreme Court Labels Street Gangs as Terrorist Groups", InSight Crime, 26 Ağustos 2015, erişim 9 Ekim 2026, <https://www.insightcrime.org/news/brief/el-salvador-supreme-court-labels-street-gangs-as-terrorist-groups>.

22 "Foreign Terrorist Organization Designations of Tren de Aragua, Mara Salvatrucha, Cartel de Sinaloa, Cartel de Jalisco Nueva Generacion, Carteles Unidos, Cartel del Noreste, Cartel del Golfo, and La Nueva Familia Michoacana", *Federal Register* 90, sayı 33 (Şubat 2025): 10030-10031; "Foreign Terrorist Organization Designation of Barrio 18", *Federal Register* 90, sayı 183 (24 Eylül 2025): 45969-45970.

23 Çağla Vural, "Küresel İklim Değişikliği ve Güvenlik", *Güvenlik Bilimleri Dergisi* 7, sayı 1 (2018): 72-73.

24 Tunç Demirtaş, "Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar: Afrika Boynuzu Örneği" (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2022), 52.

Etiyopya'nın müdahalesiyle Mogadişu'dan çıkarılmıştır. Bu yapıya bağlı bir grup olan Şebab, Etiyopya'ya karşı direnişle öne çıkmış, Etiyopya'nın Ocak 2009'da ülkeden çekilmesiyle oluşan güç boşluğunda güçlenmiş ve 2012'de El-Kaide'ye bağlılığını ilan etmiştir.²⁵ 2010'dan itibaren Somali'deki Afrika Birliği Misyonunun (AMISOM) desteğiyle bu terör örgütü Somali'nin orta ve güneyindeki birçok kent merkezinden uzaklaştırılmıştır. Ancak hükümetin bu kazanımları uluslararası askeri desteğe bağlı ve kırılgan kalmış; Şebab söz konusu dönemlerde denetimindeki bölgelerde büyük saldırılar düzenleme kapasitesini korumuştur.²⁶

Şebab'ın iklim baskısına verdiği yanıtı anlamak için önce amacına bakmak gerekmektedir. Örgüt, merkezi hükümeti devirmeyi, yabancı güçleri Somali'den çıkarmayı ve nihayetinde kendi şeriat yorumuna dayalı bir İslam devleti kurmayı amaçlamaktadır.²⁷ Bu doğrultuda belli noktalardaki toprakları kontrol etmeye ve orada devletin yerini almaya çalışmaktadır. Küresel Terörizm Endeksi'ne göre Şebab, istihbarat ağı, paralel yönetim ve vergi sistemleri ile propaganda aygıtı sayesinde aynı anda bir isyan hareketi, bir terör örgütü ve paralel bir devlet olarak işleyebilmektedir.²⁸ Örgüt Somali'nin orta ve güneyini farklı gelir bölgelerine ayıran bir vergilendirme sistemi kurmuştur.²⁹ Kontrol noktalarında taşıma, mal, tarım ürünleri ve hayvancılık üzerinden vergi almakta, “zekat” adı altında zorunlu katkı toplamakta ve işletmelerden haraç almaktadır. Bazı verilere göre Şebab'ın yalnızca kontrol noktalarından elde ettiği yıllık gelir 100 milyon doları aşmaktadır.³⁰ BMGK Şebab yaptırımlarına ilişkin Uzmanlar Paneli de 2025'te örgütün kontrol noktaları ve işletmelerden aldığı haraç sayesinde isyanını finanse etmeye fazlasıyla yetecek gelir elde etmeyi sürdürdüğünü tespit etmiştir. Panele bilgi veren kaynaklar örgütün varlık gösterdiği bölgelerde zekat toplamanın arttığını bildirmiştir.³¹ Bu amaç, örgütün kuraklık dönemlerindeki davranışını anlamayı da kolaylaştırmaktadır. Devletin yerini almak isteyen bir örgüt için kuraklık, kendini yardım ve hizmet sunan bir otorite olarak gösterme fırsatına dönüşmektedir.

Bu davranış zaman içinde değişmiştir. Kuraklık, gıda fiyatlarındaki ani artışlar ve insani erişimdeki kısıtlamaların damgasını vurduğu Ekim 2010-Nisan 2012

Küresel Terörizm Endeksi'ne göre Şebab, istihbarat ağı, paralel yönetim ve vergi sistemleri ile propaganda aygıtı sayesinde aynı anda bir isyan hareketi, bir terör örgütü ve paralel bir devlet olarak işleyebilmektedir.

25 Demirtaş, “Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar”, 134, 160-161, 237.

26 Demirtaş, “Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar”, 242.

27 Claire Klobucista, Jonathan Masters ve Mohammed Aly Sergie, “Al-Shabaab”, Council on Foreign Relations, 6 Aralık 2022, erişim 18 Ekim 2026, <https://www.cfr.org/backgrounder/al-shabaab>.

28 *Global Terrorism Index 2026*, 18.

29 Demirtaş, “Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar”, 248-251.

30 Jay Bahadur, *Terror and Taxes: Inside al-Shabaab's Revenue-Collection Machine* (Cenevre: Global Initiative Against Transnational Organized Crime, Aralık 2022), 2, 5, 21.

31 *Letter Dated 28 November 2025 from the Chair of the Security Council Committee Pursuant to Resolution 2713 (2023) Concerning Al-Shabaab Addressed to the President of the Security Council, S/2025/777* (New York: BM Güvenlik Konseyi, 28 Kasım 2025), 3, 11.

döneminde ciddi gıda güvensizliği ve kıtlık nedeniyle yaklaşık 258 bin kişi hayatını kaybetmiş, bunların 133 bini beş yaşından küçük çocuklar olmuştur.³² Stephen Harley'nin Somali'deki üç kuraklık dönemini karşılaştıran çalışmasına göre Şebab bu ilk pencerede yardım konvoylarını engellemiş, yardım malzemelerini yakmış ve yardım çalışanlarına saldırmış, bir yandan da yardımı vergilendirmiştir. 2017 kurak-

Şebab, ağaç kesimini ve buna bağlı odun kömürü ticaretini yasaklamak, meraların tükenmesini önlemek için toprak hakları üzerinde denetim kurmak gibi adımlarla da şiddetten fazlasını sunan bir grup algısı oluşturmuştur.

lığında ise yerel kuraklık komiteleri kurmuş, hasar gören kanalları onarmış ve gıda dağıtmıştır. Bu dönemde örgütün yaptığı iyilikleri anlatan mesajlar yayınların ortalama yüzde 30'una ulaşmıştır. Buna karşın örgütün denetimindeki bölgelerden 700 bin kişi yerinden edilmiş ve hükümet denetimindeki bir bölgeye ulaşacak yardımın ancak yüzde 10-15'i bu bölgelere ulaşabilmiştir. Örgüt, hükümet denetimine geçen topluluklara karşı cezalandırıcı yöntemlerden vazgeçmemiş, 2019'da Aşağı Şabelle'de su kaynaklarını yakıtla kirlenmiş, 2022'de Hirşabelle'deki Bokore köyünde binaları, kuyuları ve jeneratörleri tahrip etmiştir.

Koronavirüs (Covid-19) salgını sonrası dönemde Gu (Nisan-Haziran) ve Deyr (Ekim-Aralık) mevsimlerinde yağışlar art arda beş kez yetersiz kalmış ve iklim değişikliğinin 1,3 ile 2,9 milyon kişiye yerinden ettiği tahmin edilmiştir. Bu dönemde örgüt 2023'ün sonunda bir Sel Yardım Komitesi kurduğunu duyurmuş ve sellerle Batı destekli hükümetten daha iyi başa çıktığını iddia etmiştir. Ağaç kesimini ve buna bağlı odun kömürü ticaretini yasaklamak, meraların tükenmesini önlemek için toprak hakları üzerinde denetim kurmak gibi adımlarla da şiddetten fazlasını sunan bir grup algısı oluşturmuştur. Harley bu değişimi, şiddeti sürdürmekle birlikte ağırlığı hizmet anlatısına veren bir "yumuşak güç" (*soft power*) yaklaşımı olarak tanımlamaktadır. Örgütün iddialarının doğruluğu elbette tartışmalıdır. Bununla birlikte Harley'ye göre örgütün hizmet sunumunu anlatmaya ayırdığı çaba, karşısındaki aktörlerin de ders çıkarabileceği bir deneyimdir.³³ Odun kömürü örneği de aynı yönelimi yansıtmaktadır. Guterres 2021'de odun kömürü üretimini örgütün gelir kaynakları arasında saymıştır.³⁴ Bununla birlikte örgütün vergi makbuzlarını inceleyen bir araştırma, odun kömürü sevkiyatlarından vergi alındığına dair bir kayda rastlamamıştır. Aynı araştırma, BM yaptırım izleyicilerinin 2019'un sonlarına gelindiğinde örgütün odun kömürünü vergilendirmeyi bıraktığını, hatta bu sevkiyatlara saldırıp onları yakmaya başladığını bildirdiğini aktarmaktadır.³⁵

32 "Technical Release: Study Suggests 258,000 Somalis Died Due to Severe Food Insecurity and Famine; Half of Deaths Were Children Under 5", FSNAU ve FEWS NET, 2 Mayıs 2013, erişim 10 Ekim 2026, <https://fsnau.org/in-focus/technical-release-study-suggests-258000-somalis-died-due-severe-food-insecurity-and-famine->.

33 Stephen Harley, "Al-Shabaab's Exploitation of Climate Change in Somalia", *Climate Change and Terrorism: NATO COE-DAT Research Project*, ed. Elif Çolakoglu (Ankara: Centre of Excellence Defence Against Terrorism, 2025), 106-109, 113-114.

34 "People, Countries Impacted by Climate Change Also Vulnerable to Terrorist Recruitment".

35 Bahadur, *Terror and Taxes*, 12.

2025 ve 2026'da üç açık yeniden aynı döneme denk gelmiştir. Güvenlik açığı Şebab'ın saldırısıyla belirginleşmiş, Uzmanlar Paneline göre örgüt 2025'te Somali'nin ortası ve güneyindeki eylemlerini önemli ölçüde artırmıştır.³⁶ Şubat 2025'in sonunda başlattığı Şabelle saldırısıyla Orta Şabelle, Aşağı Şabelle ve Hiran'da hükümet mevzilerini ele geçirmiş ve yıl ortasında Mogadişu'ya 50 kilometre mesafeye kadar ilerlemiştir.³⁷ Aynı dönemde 1 Ocak 2025'te göreve başlamak üzere kurulan Afrika Birliği Somali Destek ve İstikrar Misyonu (AUSSOM), Ocak-Haziran 2025 için gereken yaklaşık 96 milyon dolarlık finansmanın yüzde 20'sinden azını sağlayabilmiştir.³⁸ BMGK, Aralık 2025'te kabul ettiği 2809 sayılı kararla misyonun görev süresini 31 Aralık 2026'ya kadar uzatırken misyon öngörülebilir ve sürdürülebilir kaynak ihtiyacını vurgulamıştır.³⁹ İklim şoku ise art arda gelen kurak mevsimlerle derinleşmiş, Ekim-Aralık 2025 Deyr yağışlarının ortalamanın altında kalması ve ardından gelen kurak Jilaal mevsimi nedeniyle Somali'nin güneyinde Deyr mevsiminin tahıl hasadı 1995-2025 ortalamasının yüzde 83 altında kalmıştır.⁴⁰ Gu yağışlarının da geç başlaması ve ortalamanın altında seyretmesiyle IPC, bu dönemde yaklaşık 6 milyon kişinin kriz düzeyinde ya da daha ağır bir açlıkla karşılaşacağını öngörmüştür. Bunların yaklaşık 1,9 milyonunun acil durum aşamasında olacağı tahmin edilmiş, Burhakaba ilçesi için de en kötü olası senaryoda kıtlık riski saptanmıştır. Analiz, süren çatışma ve güvensizliğin tarımı ve piyasaları aksattığını da vurgulamaktadır.⁴¹

IPC'nin Eylül 2026 analizinde ise en kötü olası senaryoda Ekim-Aralık 2026 dönemi için Baidoa'daki yerinden edilmiş kişilerde kıtlık riski tespit edilmiştir.⁴² Yardım açığı da aynı döneme denk gelmektedir. Öyle ki finansman açığı yardım kuruluşlarını erzak miktarını ve yardım ulaştırılan kişi sayısını azaltmak zorunda bırakmıştır.⁴³ FEWS NET'e göre Somali'nin güneyinde Ekim 2026-Ocak 2027 döneminde gerçekçi bir kıtlık riski bulunmakta, Deyr mevsiminde aşırı ve yaygın seller yaşanması halinde kıtlık olası hale gelmektedir. Gıda yardımının ise önceki aylara göre belirgin biçimde azalarak Eylül-Kasım arasında ülke genelinde ayda ortalama 125 bin kişiye ulaşması beklenmektedir.⁴⁴ Tabiatıyla Şebab için bu tab-

36, *Letter Dated 28 November 2025*, 6.

37 *Global Terrorism Index 2026*, 18.

38 Muibu ve Mbengue, "Somalia at a Crossroads", 4.

39 "AUSSOM Welcomes the UN Security Council's Renewal of Its Mandate".

40 "Somalia's Humanitarian Crisis Worsening with 6.5 Million People Facing High Levels of Hunger, Federal Government and United Nations Warn", FAO, 25 Şubat 2026, erişim 9 Ekim 2026, <https://www.fao.org/newsroom/detail/somalia-s-humanitarian-crisis-worsening-with-6.5-million-people-facing-high-levels-of-hunger--federal-government-and-united-nations-warn/en>.

41 "IPC Acute Food Insecurity and Acute Malnutrition Analysis April-June 2026: Somalia", FSNAU, 14 Mayıs 2026, 1-3, erişim 10 Ekim 2026, https://fsnau.org/downloads/IPC_Somalia_Projection_Update_Acute_Food_Insecurity_Malnutrition_Apr-Jun2026_Report.pdf.

42 "IPC Acute Food Insecurity and Acute Malnutrition Analysis July-December 2026: Somalia", 3.

43 "Somalia's Humanitarian Crisis Worsening with 6.5 Million People Facing High Levels of Hunger".

44 "Risk of Famine (IPC Phase 5) Persists in Southern Somalia Ahead of October Deyr Rains".

lo, önceki kuraklık dönemlerinde denediği hizmet ve yardım anlatısına yeniden başvurabileceği bir pencere oluşturmaktadır.

KUZEY ÜÇGENİ: KAZANÇ PEŞİNDEKİ ÇETELER VE AFET SONRASI PENCERE

Kuzey Üçgeni'nde iklim baskısı, çetelerin zaten güçlü olduğu bir ortamda hissedilmektedir. El Salvador, Guatemala ve Honduras'ta güvensizlik uzun süredir yüksek cinayet oranları, çete şiddeti, haraç, zayıf kurumlar ve uyuşturucu kaçakçılığıyla beslenmektedir. Tarım sektörü bu üç ülkenin ekonomisi, istihdamı ve gıda güvenliği için büyük önem taşıdığından ülkeler yağış değişiklikleri, artan sıcaklıklar ve iklim kaynaklı afetlere karşı özellikle hassastır.⁴⁵ IPCC'ye göre 2015'te Orta Amerika'da 10,5 milyon kişi, son yıllarda ağır kuraklıklara maruz kalan Kuru Koridor'da yaşamaktaydı.⁴⁶ Aynı yıl yağışlar tarihsel ortalamanın yüzde 50 ile 70 altında kalmış, fasulye üretiminin yüzde 80'e, mısır üretiminin yüzde 60'a varan kısmı kaybedilmiş ve 1,6 milyonu Kuru Koridor'da olmak üzere 2,5 milyon kişi gıda güvensizliğiyle karşılaşmıştır.⁴⁷ Projeksiyonlar da baskının artacağını göstermektedir. Mevsimsel kuraklıkların Temsili Konsantrasyon Yolları (Representative Concentration Pathways, RCP) arasındaki RCP4.5 ve RCP8.5 senaryolarında yüzyılın sonuna kadar yüzde 12-30 oranında uzaması, yüzde 17-42 oranında şiddetlenmesi ve yüzde 21-42 oranında daha sık görülmesi öngörülmektedir.⁴⁸

Bu bölgedeki çetelerin amacı Şebab örgütünden farklıdır. MS-13 ve Barrio 18'in başlıca suç ekonomisi, kendilerinin "kira" adını verdiği haraçtır. Çeteler toplu taşımacılık şirketleri, işletmeler ve dükkanlardan haraç almaktadır.⁴⁹ Kısacası bu çeteler haraçtan düzenli gelir elde etmeyi amaçlamaktadır. El Salvador için hazırlanan bir risk değerlendirmesine göre çeteler, çoğunlukla düşük gelirli ailelerden gelen ve aidiyet, maddi kaynak ve statü arayan gençleri üye olarak toplamaktadır.⁵⁰ Guatemala'da da yağmura dayalı geçimlik tarıma bağımlı haneler için alternatif geçim yollarının bulunmaması, yasa dışı faaliyetlere katılımı ve suç gruplarının üye toplamasını artırabilmektedir.⁵¹

45 Cynthia Brady ve Lauren Risi, *Addressing Climate Security Risks in Central America*, ECSP Report 16, sayı 1 (Washington: Woodrow Wilson International Center for Scholars, Nisan 2023), 2.

46 Edwin Castellanos vd., "Central and South America", içinde *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, ed. H. O. Pörtner vd. (Cambridge ve New York: Cambridge University Press, 2022), 1698.

47 Castellanos vd., "Central and South America", 1699.

48 Castellanos vd., "Central and South America", 1699.

49 Chris Dalby, "Extortion Explainer 2: From a 'Cora' to the Rent", InSight Crime, 26 Nisan 2019, erişim 10 Ekim 2026, <https://insightcrime.org/investigations/extortion-explainer-from-a-cora-to-rent>.

50 Herman Rosa Chávez vd., *Climate-Fragility Risk Brief: El Salvador* (Berlin: adelphi, Mart 2023), 11.

51 Tània Ferré Garcia vd., *How Does Climate Exacerbate Root Causes of Conflict in Guatemala? Climate Security Pathway Analysis*, Fact-sheet 2023/4 (CGIAR Climate Security Observatory, 2023), 1.

Bu amaç, çetelerin afetten sonra nasıl davrandığını anlamayı da kolaylaştırmaktadır. Kasım 2020’de iki haftadan kısa bir arayla vuran Eta ve Iota kasırgaları resmi rakamlara göre yalnızca Honduras’ta 4 milyondan fazla kişiyi etkilemiştir.⁵² Kasırgalar aynı anda üç açığa birden neden olmuştur. Norveç Mülteci Konseyine göre Aralık 2020’de Honduras’ta yolların ve iletişimin kesilmesi nedeniyle 330 bine varan kişinin acil yardımdan yoksun kaldığı tahmin edilmiş ve iki ülkede 100 binlerce kişi yardım beklemiştir. Suç grupları bu durumdan yararlanmaya başlamış, insani yardım kuruluşlarının topluluklara ulaşmasını engellemiş ve evlerine dönmeye çalışan insanlardan haraç almıştır.⁵³ BM Mülteciler Yüksek Komiserliğinin (UNHCR) Honduras temsilcisine göre de çeteler kasırga mağdurlarının çaresizliğinden yararlanarak denetimlerini sıkılaştırmış ve hareket kısıtlamaları getirmiştir. Öyle ki UNHCR’nin aktardığı bir örnekte San Pedro Suláda evi yaşanmaz hale gelen bir aile, bir çetenin denetimindeki eski mahallesine dönememiş, sığındığı yeni bölgede de haraç talep eden ve gençleri zorla üye yapan başka bir çeteye karşılaşmıştır.⁵⁴ Guatemala’da da aşırı hava olayları nedeniyle yerinden edilenler çoğunlukla altyapının ve sosyal hizmetlerin yetersiz olduğu, devlet denetiminin zayıf kaldığı yerlere gitmektedir. Kentlere göç edenler de göç edemeyip yerinde kalanlar da çetelerin ve organize suç gruplarının şiddetine açıktır.⁵⁵

Wilson Center için hazırlanan raporda Brady ve Risi’ye göre iki kasırga da bölgedeki mevcut güvensizliği ve ekonomik sıkıntıları ağırlaştırmış ve 2021’deki büyük göç dalgasında rol oynamıştır.⁵⁶ Görüldüğü üzere kazanç ve denetim peşindeki çeteler afeti haracı artırmak, hareketi kısıtlamak ve üye toplamak için kullanmıştır.

El Salvador ise resmi verilere göre güvenlik açığının büyük ölçüde kapatıldığı bir örnektir. Mart 2022’de ilan edilen olağanüstü hal kapsamında çete üyesi olduğundan şüphelenilen kişilere yönelik kapsamlı gözaltılar yapılmıştır. Hükümetin açıkladığı verilere göre cinayet oranı 2018’de 100 binde 53,1 iken 2024’te 100 binde 1,9’a gerilemiştir. Bazı analistler ise polis operasyonlarında ölenler, cezaevi ölümleri ve bulunan kalıntıların resmi verilere dahil edilmediğini, bunlar eklen-

El Salvador, Guatemala ve Honduras’ta güvensizlik uzun süredir yüksek cinayet oranları, çete şiddeti, haraç, zayıf kurumlar ve uyuşturucu kaçakçılığıyla beslenmektedir.

52 María Rubi ve Tim Gaynor, “In Honduras, Climate Change is One More Factor Sparking Displacement”, UNHCR, 9 Kasım 2021, erişim 9 Ekim 2026, <https://reliefweb.int/report/honduras/honduras-climate-change-one-more-factor-sparking-displacement>.

53 “Hundreds of Thousands Still Waiting for Humanitarian Aid in Honduras and Guatemala”, Norveç Mülteci Konseyi, 8 Aralık 2020, erişim 10 Ekim 2026, <https://www.nrc.no/news/2020/december/hundreds-of-thousands-still-waiting-for-humanitarian-aid-in-honduras-and-guatemala>.

54 Rubi ve Gaynor, “In Honduras, Climate Change is One More Factor Sparking Displacement”.

55 Çağla Vural, “The Interaction of Climate Change with Terrorism as a Threat Multiplier: The Case of the Northern Triangle”, *Climate Change and Terrorism: NATO COE-DAT Research Project*, ed. Elif Çolakoglu (Ankara: Centre of Excellence Defence Against Terrorism, 2025), 137.

56 Brady ve Risi, *Addressing Climate Security Risks in Central America*, 2.

diğinde 2024 oranının yüzde 47'ye kadar yükseleceğini belirtmektedir.⁵⁷ InSight Crime'in 2025 verilerine göre El Salvador'da cinayet oranı 100 bin kişide 1,3 olarak açıklanmış ancak kuruluş bu verinin diğer ülkelerin verileriyle karşılaştırılabilir nitelikte olmadığını belirtmiştir. Aynı yıl bu oran Honduras'ta 100 binde 23,2 ve Guatemala'da 100 binde 17,4 olmuştur.⁵⁸ El Salvador örneği, güvenlik açığı kapandığında çetelerin afetlerden yararlanma imkanının da daraldığını düşündürmektedir. Ancak Kuru Koridor'daki iklim baskısı ve geçim açığı yerinde durmaktadır. Bu da gelecekteki bir afetin, yardım ve hizmet açığı kapatılmadığı sürece başka aktörler için yeni bir pencere açabileceği anlamına gelmektedir.

SENEGAL VE SAHEL: GENİŞLEYEN TERÖR ÖRGÜTÜ VE HENÜZ AÇILMAMIŞ PENCERE

Sahel bugün terörün küresel merkez üssüdür. Bölge 2025'te dünyadaki terör kaynaklı ölümlerin yarısından fazlasını oluşturmuştur. Oysa bu oran 2007'de yüzde 1'in altındaydı.⁵⁹ NATO da Sahel'i sert iklim koşulları, geçimlik tarım ve hayvancılığa yüksek bağımlılık ve sınırlı uyum kapasitesi nedeniyle iklim değişikliğinin sıcak noktalarından biri olarak tanımlamaktadır.⁶⁰ El-Kaide bağlantılı JNIM bu bölgede genişleme aşamasındaki bir terör örgütü görünümündedir. Örgüt 25 Nisan 2026'da Tuareg isyancı grubu Azavad Kurtuluş Cephesi (FLA) ile birlikte Bamako, Gao, Kidal ve Sevare dahil Mali'nin pek çok noktasında eş zamanlı saldırılar düzenlemiş; Mali Savunma Bakanı Sadio Camara, Kati'deki evine yapılan saldırıda hayatını kaybetmiştir.⁶¹ Küresel Terörizm Endeksi'ne göre örgüt bundan önce de altın bakımından zengin Kayes bölgesine doğru genişlemiş, Mali'nin güneybatısındaki kasaba ve kentlere fiili bir ekonomik abluka uygulamış ve 2025'te başkent Bamako'ya giden yakıt sevkiyatını tankerlere saldırarak engellemeye çalışmıştır.⁶² Critical Threats'in değerlendirmesine göre JNIM yıllardır Fildişi Sahili, Gine ve Moritanya sınırları boyunca destek bölgeleri kurmuş ve yeni ablukalarında hayati ticaret ve ulaşım koridorlarını hedef almıştır. Mali ticaretinin en az yüzde 60'ı Bamako-Dakar koridorundan geçmekte, Kayes ise sanayi ölçeğindeki altın üretiminin yaklaşık yüzde 80'ini karşılamaktadır.⁶³ Örgüt 1 Temmuz 2025'te Senegal sınırına yakın Diboli ile yakınındaki Kayes ve San-

57 Leticia Chacon, *El Salvador's State of Exception and U.S. Interests*, IN12510 (Washington: Congressional Research Service, 20 Şubat 2025), 1-2.

58 "2025 Homicide Rates in Latin America and the Caribbean" (infografik), InSight Crime, 12 Mart 2026, erişim 9 Ekim 2026, <https://insightcrime.org/news/insight-crime-2025-homicide-round-up>.

59 *Global Terrorism Index 2026*, 4.

60 *NATO Climate Change and Security Impact Assessment*, 3. Baskı (Brüksel: NATO, 2024), 7.

61 "Mali's Defence Minister Sadio Camara Killed During Coordinated Attacks", Al Jazeera, 26 Nisan 2026, erişim 18 Ekim 2026, <https://www.aljazeera.com/news/2026/4/26/malis-defence-minister-sadio-camara-killed-amid-coordinated-attacks>.

62 *Global Terrorism Index 2026*, 17.

63 Liam Karr, Michael DeAngelo ve Yale Ford, "JNIM Economic Warfare: Africa File, September 11, 2025", Critical Threats, 11 Eylül 2025, erişim 10 Ekim 2026, <https://www.criticalthreats.org/analysis/jnim-economic-warfare-africa-file-september-11-2025>.

dere'yi, ayrıca Mali'nin batısı ve merkezindeki başka kasabaları hedef almıştır.⁶⁴ Abluka Eylül 2025'te Bamako'ya kadar genişlemiş, Fildişi Sahili ve Senegal'den gelen yakıt tankerleri hedef alınmıştır. Senegal ve Mali ortak sınır devriyelerini artırmış ancak somut bir terörle mücadele iş birliği çerçevesi henüz kurulamamıştır.⁶⁵ Görüldüğü üzere genişleme aşamasındaki bir örgüt, yeni bir bölgeye girerken öncelikle ekonomik damarları kesmeye yönelmektedir.

Ablukanın etkisi Senegal ekonomisine de yansımıştır. Güvenlik Araştırmaları Enstitüsü'nün (Institute for Security Studies, ISS) Haziran 2026 tarihli değerlendirmesine göre Dakar-Bamako koridoru, Mali'nin batısındaki güvensizlikten en çok etkilenen güzergah gibi görünmektedir. Mali 2024'te Senegal ihracatının yüzde 26,5'ini alarak komşusunun en büyük müşterisi olmuştur. Eylül-Kasım 2025 döneminde Dakar Limanı'nda her gün yaklaşık 120 konteyner sevk edilemeden beklemiş, Kasım 2025 sonunda Dakar'da bekleyen konteyner sayısı 2 bini aşmıştır.⁶⁶ Endekse katkı sunan Jessica Moody de Kayes ablukasıyla bağlantılı olarak Senegal sınırında düzenlenen saldırıların örgütün tarihinde bir ilk olduğunu belirtmektedir. Ona göre örgütün sınır boyunca süren faaliyetleri büyük olasılıkla üye toplama alanını genişlettiğini düşündürmekte ve Senegal için tehdidi artırmaktadır. Madencilik sektörünün Senegal'in Mali sınırı boyunca yoğunlaşması da riski büyütmektedir. Madencilik JNIM için çoğu zaman önemli bir gelir kaynağı olmuştur.⁶⁷

Bununla birlikte Senegal'de pencere henüz açılmamıştır. Ancak iklim şoku açısından ülke kırılgandır. CGIAR'ın 2023 tarihli yazısı, Ekim 2022'de Dakar'da düzenlenen bir çalıştayı sonuçlarını aktarmaktadır. Çalıştaya katılan uzmanlara göre Senegal iklim değişkenliğine –özellikle yağış düzenindeki değişikliklere– karşı kırılgandır ve yağmura dayalı tarıma yüksek bağımlılık nedeniyle yağıştaki dalgalanmalar tarımsal verimliliği ve dolayısıyla gıda güvenliğini etkilemektedir. Aynı yazıya göre ülkede iklime bağlı bir silahlı çatışma bulunmamaktadır.⁶⁸ Dünya Gıda Programı'na (World Food Programme, WFP) göre de aşırı iklim olayları tekrarlanan kuraklıklar, düzensiz yağışlar ve arazi bozulması yoluyla tarımsal üretimi zayıflatmaya devam etmekte, 2026'nın hasat öncesi döneminde yaklaşık

Sahel bugün terörün küresel merkez üssüdür. Bölge 2025'te dünyadaki terör kaynaklı ölümlerin yarısından fazlasını oluşturmuştur. Oysa bu oran 2007'de yüzde 1'in altındaydı.

64 "Mali Army Says 80 Fighters Killed After Earlier al-Qaeda Linked Attacks", Al Jazeera, 1 Temmuz 2025, erişim 9 Ekim 2026, <https://www.aljazeera.com/news/2025/7/1/mali-army-says-80-fighters-killed-after-earlier-al-qaeda-linked-attacks>.

65 Tunç Demirtaş ve Abdullatif Hüseyin Mazı, "Blockade in Mali: Terror Threat from Sahel to West Africa", *Daily Sabah*, 14 Ocak 2026, erişim 9 Ekim 2026, <https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/blockade-in-mali-terror-threat-from-sahel-to-west-africa>.

66 Felix Fodé Bongono, "JNIM's Blockade Tactics Threaten West Africa's Trade Corridors", ISS Today, 4 Haziran 2026, erişim 10 Ekim 2026, <https://issafrica.org/iss-today/jnim-s-blockade-tactics-threaten-west-africa-s-trade-corridors>.

67 Jessica Moody, "Jihadists in the Sahel: What is Behind Expansion and What is the Threat to Coastal West Africa?", *Global Terrorism Index 2026: Measuring the Impact of Terrorism* (Sidney: IEP, Mart 2026), 73.

68 Carolina Sarzana vd., "Toward a Shared Vision on Climate Security in Senegal", CGIAR, 24 Ocak 2023, erişim 9 Ekim 2026, <https://www.cgiar.org/news-events/news/toward-a-shared-vision-on-climate-security-in-senegal>.

837 bin kişinin kriz ya da acil durum düzeyinde gıda güvensizliğiyle karşılaşması öngörülmüştür.⁶⁹ Güvenlik ve yardım açıkları ise Somali'deki ölçüde açık değildir. Atvur, Uysal Oğuz ve Özer'e göre Senegal komşularına kıyasla siyasi açıdan istikrarlıdır. Ancak mevcut sosyoekonomik ve siyasi kırılganlıklar nedeniyle iklim kaynaklı riskler bu istikrarı zayıflatabilir. Risk iki kanaldan gelmektedir. İlki Sahel'den gelen göç ile deniz seviyesinin yükselmesi, balık stoklarının azalması ve kuraklık nedeniyle beklenen iç göçtür. İkincisi de Senegal'in saldırılara ek olarak finansman, eleman ve malzeme temini için kullanılma riski taşıyan Mali sınırır. Yazarlar bu risklerin geleneksel güvenlik politikalarının ötesinde yeni yaklaşımlar gerektirdiğini ve uyum stratejilerinin ülkede barış ve güvenliği sağlamak için büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır.⁷⁰ Walch'ın bulgusu da afetten sonra devlet ve yardım sahada olduğunda iklim şokunun silahlı gruplar için bir fırsata dönüşmeyebileceğini düşündürmektedir. Tabiatıyla Senegal'in avantajı, bu pencere açılmadan önce davranabilecek olmasıdır.

TABLO 1. ÜÇ AKTÖR, ÜÇ PENCERE				
Bölge/Ülke	Aktör ve Amacı	Açıkların Durumu	Öne Çıkan Yararlanma Biçimi	2025-2026 Durumu
Somali	Şebab: mevcut yönetimi ortadan kaldırıp şeriata dayalı bir yönetim kurmak	İklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı 2011, 2017 ve 2025-2026 arasında aynı döneme denk gelmiştir.	Yardıma engelleme ya da vergilendirme, hizmet sunma iddiası, vergi ve zekat toplama, su kaynaklarına saldırı	Şabelle saldırısı, AUSSOM'un finansman sorunu ve 2026 sonunda dolan görev süresi, Somali'nin güneyinde kıtlık riski, azalan gıda yardımı
Kuzey Üçgeni	MS-13, Barrio 18 ve diğer suç grupları: kazanç ve yerel denetim	Eta ve Lota kasırgalarından sonra iklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı aynı anda açılmıştır.	Yardıma engellenmesi, geri dönenlerden haraç, hareket kısıtlaması, zorla üye toplama	El Salvador'da olağanüstü hal ve resmi cinayet verisinde düşüş, Honduras ve Guatemala'da süren şiddet, Kuru Koridor'da süren iklim baskısı
Senegal ve Sahel	JNIM: genişleme	Senegal'de iklim baskısı var, güvenlik ve yardım açıkları henüz açılmamıştır.	Ticaret ve yakıt yollarının kesilmesi, maden bölgeleri, sınır boylarında üye toplama	Kayes ve Bamako ablukası, Senegal sınırındaki saldırılar, Dakar-Bamako koridorunda ticaretin aksaması

Kaynak: Yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu analiz iklim krizinin terör ve organize suçla ilişkisini iki soru üzerinden incelemiştir. İlk soru iklim baskısının silahlı gruplara sunduğu fırsatların ne zaman

69 "Senegal", Dünya Gıda Programı, erişim 10 Ekim 2026, <https://www.wfp.org/countries/senegal>.

70 Senem Atvur, Ceren Uysal Oğuz ve Sanem Özer, "Climate Crisis As a Catalyst of Terror? An Analysis on the Impacts of Climate Change in Senegal and the Potential of Terrorism", *Climate Change and Terrorism: NATO COE-DAT Research Project*, ed. Elif Çolakoglu (Ankara: Centre of Excellence Defence Against Terrorism, 2025), 154, 158-159.

büyüdüğüdür. Analizin cevabı zamanlamadır. İklim şoku tek başına belirleyici değildir. Risk; iklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı aynı döneme denk geldiğinde en yükseğe çıkmaktadır. Somali’de 2011, 2017 ve 2025-2026 dönemleri bu çakışmanın örnekleridir. Filipinler örneği ise devletin ve yardımın sahada olduğu durumlarda aynı şokun silahlı grupları zayıflatabildiğini göstermektedir. İkinci soru aynı fırsatın neden farklı biçimlerde kullanıldığınıdır. Analizin cevabı aktörün amacıdır. Şeriata dayalı yönetim kurmak isteyen Şebab yardımı ve hizmeti ele geçirmeye ve vergi toplamaya; kazanç ve denetim peşindeki çeteler haraca ve hareket kısıtlamasına; genişleme aşamasındaki JNIM ise ticaret yolları ve maden bölgelerine yönelmektedir. Senegal’de ise iklim baskısı bulunmakla birlikte güvenlik ve yardım açıkları henüz açılmamıştır. Bu iki bulgudan dört öneri çıkmaktadır. İlk ikisi zamanlamaya, son ikisi de aktöre ilişkindir.

Birincisi riskin ne zaman büyüdüğünü görebilmek için iklim verisinin tek başına izlenmemesi gerekmektedir. Kuraklık ve sel tahminleri, silahlı grupların faaliyetleri, güvenlik güçlerinin varlığı ve yardım finansmanı birlikte izlendiğinde açıkların ne zaman çıkacağı önceden görülebilir. Guterres 2021’de dünya nüfusunun üçte birinin erken uyarı sistemlerinden yoksun olduğunu, BM İklim Güvenliği Mekanizması’nın ise saha misyonları, ülke ekipleri ve bölgesel kuruluşların bu alandaki kapasitesini güçlendirdiğini belirtmiştir.⁷¹ Bununla birlikte Arı’ya göre mekanizmanın finansmanı yetersizdir. Mekanizma ayrıca ağırlığı araştırma ve analize verip somut saha çözümlerine yeterince yönelmediği için eleştirilmektedir.⁷² Bu nedenle BM İklim Güvenliği Mekanizması’nın ve NATO İklim Değişikliği ve Güvenlik Mükemmeliyet Merkezinin (CCASCOE) bu dört veriyi yerel ölçekte bir araya getiren erken uyarı araçları geliştirmesi ve bu araçların sahada kullanılabilir hale getirilmesi yerinde olacaktır.

İkincisi açıkların aynı anda büyümesini önlemek adına güvenlik ve yardım kararlarının birlikte ele alınması gerekmektedir. Bunun en yakın örneği ise Somali’dir. FEWS NET’in kıtlık riski gördüğü Ekim 2026-Ocak 2027 dönemi, AUSSOM’un görev süresinin dolduğu ve misyonun geleceğinin yeniden ele alınacağı döneme denk gelmektedir. Aynı dönemde gıda yardımının da azalması beklenmektedir. Misyonun geleceği ve insani yardım finansmanına ilişkin kararların bu kıtlık riski dikkate alınarak aynı takvim içinde değerlendirilmesi, Şebab’ın önceki kuraklıklarda kullandığı hizmet ve yardım anlatısının yeniden karşılık bulmasını zorlaştırabilir.

Üçüncüsü yanıtların aktörün amacına göre farklılaşması önerilebilir. Şeriata dayalı yönetim kurmak isteyen bir terör örgütüne karşı en önemli araç, devletin afet dönemlerinde hızlı ve görünür biçimde hizmet sunması ve yardımın örgüt ta-

71 “People, Countries Impacted by Climate Change Also Vulnerable to Terrorist Recruitment”.

72 İzzet Arı, “Assessing Efforts to Address Nexus Between Climate Change, Conflict and Terrorism”, *Climate Change and Terrorism: NATO COE-DAT Research Project*, ed. Elif Çolakoğlu (Ankara: Centre of Excellence Defence Against Terrorism, 2025), 79.

rafından engellenmesini ya da vergilendirilmesini önleyecek izleme düzenlemeleridir. Kazanç ve denetim peşindeki çetelere karşı ise yardımın topluluklara güvenli biçimde ulaştırılması, evine dönenler ve yerinden edilmiş kişilerin haraca ve zorla üye yapılmaya karşı korunması öne çıkmaktadır. Afetten önce hanelere nakit ulaştırmak da riski azaltmanın etkili bir yolu olabilir. Mercy Corps'un Guatemala'da havale gönderimlerini aşırı hava olaylarından önce teşvik eden pilot projesi buna bir örnektir.⁷³ Genişleme aşamasındaki terör örgütlerine karşı ise ticaret koridorları ve sınır bölgelerinin korunması önceliklidir. ISS'ye göre sınır ticaret koridorlarının ortak korunması gerekmekte ve terörle mücadele çabaları kıyı ülkeleri ile Sahel ülkeleri arasındaki bölgesel iş birliğini canlandırabilir.⁷⁴

Dördüncüsü pencerenin henüz açılmadığı yerlerde önleyici adımların atılması yerinde olacaktır. Senegal bunun en açık örneğidir. Senegal ile Moritanya'nın Mali ile ortak sınır bölgelerinde uyum ve kalkınma projelerini güvenlik iş birliğiyle birlikte yürütmesi ve artırılan ortak sınır devriyelerini kalıcı bir iş birliği çerçevesine dönüştürmesi önerilebilir. Bağışçı ülkelerin ve kalkınma bankalarının uyum finansmanını bu bölgelerdeki geçim kaynaklarına yönlendirmesi de bu çabayı destekleyecektir. IPCC'ye göre uyum, iklim değişikliğinin çatışmanın iklime duyarlı etkenleri üzerindeki etkilerini azaltarak çatışmayla ilişkili kırılganlıkların azalmasına katkı sağlamaktadır (yüksek güven). İklim duyarlı ekonomik faaliyetlerde çalışan insanların desteklenmesi de barışa yönelik riskleri azaltmaktadır (orta güven).⁷⁵

Sınır bölgelerinde toprak restorasyonu ile çiftçiler ile çobanlar arasındaki rekabeti azaltmayı ve terör örgütlerinin üye havuzunu daraltmayı amaçlayan Liptako-Gourma İklim, Barış ve Güvenlik Eylem Planı (2026-2030) bu yaklaşıma bir örnektir.⁷⁶ Tabiatıyla iklim şokunu her zaman önlemek mümkün değildir. Ancak şok geldiğinde devletin ve yardımın sahada olması, silahlı grupların bu şoktan yararlanmasını zorlaştırabilir.

73 Brady ve Risi, *Addressing Climate Security Risks in Central America*, 9.

74 Bongono, "JNIM's Blockade Tactics Threaten West Africa's Trade Corridors".

75 "Summary for Policymakers", SPM.C.2.12.

76 Demirtaş ve Mazi, "Climate Change and Security Dynamics in the Sahel".

ÇAĞLA VURAL

SETA İklim Değişikliği ve Çevre Programı'nda araştırmacı olarak yer almaktadır. Ankara Bilim Üniversitesi bünyesinde, TÜBİTAK tarafından desteklenen "Türkiye'nin Uluslararası İklim Diplomasisinde Köprü Rolü: Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Bir İnceleme" başlıklı araştırma projesini yürüten Vural aynı zamanda uluslararası ilişkiler alanında dersler vermektedir. Yakın zamanda Doğu Akdeniz'deki denizel yerli olmayan "istilacı" türlerin ekonomik, insani ve ekolojik güvenliklere etkilerini inceleyen TÜBİTAK destekli postdoktora çalışmasını tamamlamıştır. Vural'ın araştırma alanları uluslararası ilişkiler teorileri, çevre güvenliği, iklim değişikliği politikaları ve ekolojik zorlukların güvenlik boyutlarını kapsamaktadır. Dr. Vural özellikle yeşil aklamadan (*greenwashing*) çevre suçlarına kadar uzanan küresel ekolojik tehditler ve güvenlik dinamikleri üzerine yoğunlaşmaktadır.

TUNÇ DEMİRTAŞ

Lisans ve yüksek lisans eğitimlerini sırasıyla 2012'de ve 2015'te Bursa Uludağ Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde tamamlamıştır. Yüksek lisans tezini "Türkiye'nin Afrika Politikasında Yumuşak Güç Unsurunun Rolü" başlığıyla savunmuş ve bu çalışmasıyla Sosyal Bilimler Alanında En İyi Üçüncü Tez Ödülü'nü kazanmıştır. Doktorasını 2022'de Bursa Uludağ Üniversitesi'nde "Devletin Yeniden Yapılandırılmasında Riskler ve Fırsatlar: Afrika Boynuzu Örneği" adlı tez çalışmasıyla tamamlayan Demirtaş, Mersin Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Afrika siyaseti dahil olmak üzere çeşitli dersler vermektedir. Ayrıca Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yayımlanan *Afrika Yıllığı*'nin editörlüğünü Prof. Dr. Soyalp Tamçelik ile birlikte üstlenmiştir. Afrika siyaseti üzerine çeşitli akademik çalışmaları olan Demirtaş'ın Afrika Boynuzu başta olmak üzere kıtanın farklı bölgeleri üzerine yayımlanmış makaleleri, kitap bölümleri, analizleri ve raporları bulunmaktadır. Akademik çalışmaları kapsamında Somali, Sudan, Cibuti, Kenya, Etiyopya ve Güney Afrika gibi ülkelerde saha araştırmaları gerçekleştirmiştir. SETA Vakfı'nda Dış Politika Direktörlüğünde araştırmacı olan Demirtaş'ın çalışma ve ilgi alanları arasında Afrika Boynuzu siyaseti, Afrika'da küresel/bölgesel güç rekabeti ve Türkiye-Afrika ilişkileri yer almaktadır.

Tehdit Çarpanı Olarak İklim: Devlet Dışı Silahlı Aktörler Krizden Nasıl Yararlanıyor?

Çağla Vural, Tunç Demirtaş

L İklim krizi terörün ve organize suçun doğrudan nedeni değildir. Bununla birlikte kuraklık, sel ve kasırga gibi iklim kaynaklı baskılar silahlı gruplara yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu fırsatların hangi yollardan ortaya çıktığı literatürde büyük ölçüde açıklanmıştır. Bu analiz ise bu fırsatların ne zaman büyüdüğünü ve aynı fırsatın farklı devlet dışı silahlı aktörler tarafından neden farklı biçimlerde kullanıldığını Somali, Kuzey Üçgeni (El Salvador, Guatemala ve Honduras) ve Senegal örnekleri üzerinden incelemektedir.

Analizin ilk tespitine göre iklim şoku, güvenlik açığı ve yardım açığı aynı döneme denk geldiğinde risk en yükseğe çıkmaktadır. Bir diğer tespite göre bu pencerede silahlı aktörün amacı, iklim baskısından nasıl yararlanacağını belirlemektedir. Somali’de mevcut yönetimi ortadan kaldırıp şeriata dayalı bir yönetim kurmak isteyen Şebab terör örgütü kuraklık dönemlerinde yardımı ve hizmeti ele geçirmeye ve vergi toplamaya yönelmekte, ülkede 2026’nın son aylarında üç açık yeniden aynı döneme denk gelmektedir. Kuzey Üçgeni’nde kazanç ve yerel denetim peşindeki çeteler, 2020’deki kasırgaların ardından Honduras’ta yardımın topluluklara ulaşmasını engellemiş, evine dönenlerden haraç almış ve denetimlerini sıkılaştırmıştır. Sahel’de genişleme aşamasındaki Cemaat Nusret el-İslam vel-Müslimin (Jama’at Nusrat al-Islam wal-Muslimin, JNIM) ise Mali’nin batısında ticaret yollarını ve maden bölgelerini hedef almakta, bu baskı Senegal ekonomisine de yansımaktadır. Senegal’de iklim baskısı bulunmakla birlikte güvenlik ve yardım açıkları henüz açılmamıştır ve önleme için zaman vardır.

Bu analizde dört öneri sunulmaktadır: Birincisi erken uyarı araçlarının kuraklık ve sel tahminlerini silahlı grupların faaliyetleri, güvenlik güçlerinin varlığı ve yardım finansmanı ile birlikte izlemesidir. Böylece açıkların ne zaman çakışacağı öngörülebilir. İkincisi güvenlik ve yardıma ilişkin kararların birlikte ele alınmasıdır. Somali’de Afrika Birliği misyonunun geleceği ve insani yardım finansmanının, kıtlık riskinin sürdüğü dönemde aynı takvim içinde değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Üçüncüsü yanıtların aktörün amacına göre farklılaşmasıdır. Şeriata dayalı yönetim kurmak isteyen terör örgütüne karşı devletin görünür hizmeti, çetelere karşı yardımın ve evine dönenlerin korunması, genişleyen terör örgütüne karşı da ticaret yolları ve sınır bölgelerinin korunması öne çıkmaktadır. Dördüncüsü Senegal gibi pencerenin henüz açılmadığı yerlerde önleyici adımların atılmasıdır.

SETA

ANKARA • İSTANBUL • WASHINGTON D.C. • BERLİN • BRÜKSEL

www.setav.org